

כג

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נָתַתִּי לָכֶם אֶת כָּל עֵשֶׂב זֶרַע זֶרַע...
 לָכֶם יְהִי לְאֹכֶלָהּ. וְלִכְל חַיַּת הָאָרֶץ וְלִכְל עוֹף הַשָּׁמַיִם
 וְלִכְל רֹמֵשׁ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בּוֹ נֶפֶשׁ חַיָּה אֶת כָּל יֶרֶק עֵשֶׂב
 לְאֹכֶלָהּ (א, כ"ג)

"השוה להם בהמות וחיות למאכל, ולא הרשה לאדם ולאשתו
 להמית בריה ולאכול בשר, אך 'כל ירק עשב' יאכלו יחד כולם.
 וכשבאו בני נח התיר להם בשר, שנאמר: 'כל רמש אשר הוא חי
 וגו', 'כירק עשב' שהתירתי לאדם הראשון 'נתתי לכם את כל' (רש"י)

צריך ביאור:

(א) מהי שייכותו של נושא זה – היתר אכילת הצומח ואיסור אכילת
 החי – לפרשה זו, שבה מדובר על בריאת העולם?

(ב) לשם מה אמר הקב"ה לאדם ולאשתו מה יהיה מאכלם של חיית
 הארץ ועוף השמים?

ויש לומר, שקושיות אלו בא רש"י לתרץ בדבריו – "השוה להם
 בהמות וחיות למאכל, ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול
 בשר, אך כל ירק עשב יאכלו יחד כולם": אין כוונת הכתוב להודיענו מה
 יהיה מזון הנבראים ומה נאסר עליהם לאכול, אלא להדגיש את השוויון
 בין האדם לשאר בעלי החיים.

ביאור הדברים:

בפסוק שלפני כן מגדיר הקב"ה את מעלתו של האדם על יתר
 הנבראים, ומוסר בידו את הכח לרדות ולמשול בהם ("ורדו בדגת הים
 ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ").

ובהמשך לכך באים פסוקים אלו להדגיש, שעם כל המעלות שבאדם
 על יתר הנבראים, אף הוא נברא כמותם, וכדברים מסויימים הוא שווה
 להם. ולכן "לא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר" –

פעולה המבטאת את שלטונו של האדם על בעלי החיים, "אך כל ירק עשב יאכלו יחד כולם" – האדם בשווה לבעלי החיים⁶⁸.

בכך יובנו דברי רש"י שהאיסור על האדם הוא רק "להמית בריה ולאכול בשר", שמהם משמע שאין איסור על האדם לאכול בעל חיים שמת מאליו⁶⁹. ולכאורה, הרי בכתוב נאמר שמאכלו של האדם יהיה רק מן הצומח, ומהיכן למד רש"י שגם בשר בעל חיים שמת מאליו יהיה מותר?

ולפי האמור הדבר מובן: מכיוון שיסוד האיסור הוא להדגיש שבענייני אכילה שווה האדם לבעלי החיים ואינו נעלה מהם, מובן שאיסור זה שייך דוקא כשהאדם הוא הממית את בעל החיים, פעולה המבליטה את שלטונו עליו; ואילו במקרה שהבהמה מתה מאליה, שאין בכך ביטוי ליתרונו של האדם על הבהמה, אין סיבה לאסור את בשרה באכילה.

(לקו"ש ח"כ ע' 7 ואילך)

כד

**וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב
וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשִּׁשִּׁי (א, 5)**

לכאורה תמוה: הרי ביום השישי אירע חטא עץ הדעת⁷⁰, שהביא

68. וגם העובדה שבימי נח הותר לאכול בשר לא באה לבטל את ההדגשה על ההשוואה של האדם לבעלי החיים, אלא להעניק היתר מיוחד וחריג: כשם שלאדם הראשון הותר לאכול עשב כשביל מזונו ובריאותו (על אף שגם באכילת צומח הוא עוקר אותו מגידולו ומחיותו – ראה משכיל לדוד כאן), כך התיר הקב"ה לבני נח גם את הבשר. ולכן מדגיש רש"י בלשונו: "וכשבאו בני נח התיר להם בשר... 'כירק עשב' שהתירתי לאדם הראשון", כלומר שמדובר בהיתר מיוחד. וראה בדברי הרמב"ן כאן, שגם אז נשארה עדיין הגבלה בשליטתו של האדם על בעלי החיים, כי "לא נתן הרשות בנפש ואסר להם אבר מן החי".

69. וכפי שפירשו כמה ממפרשי רש"י; רא"ם ועוד.

70. סנהדרין לח, ריש ע"ב.